

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ ΤΟΥ Α.Π.Θ
ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΥΠΟΥΡΓΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Θεσσαλονίκη 21 Δεκεμβρίου 2006

Προς
Την κα Μαριέττα Γιαννάκου
Υπουργό Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων
Αθήνα

Κυρία Υπουργέ,

Έχοντας υπόψη μας το Δελτίο Τύπου της Διαρκούς Ιεράς Συνόδου (3.11.2006) και κυρίως την επιστολή της προς την Εξοχότητά σας (27.11.2006), αναφορικά με τα νέα διδακτικά βιβλία Θρησκευτικών για τις τρεις τάξεις του Γυμνασίου, καθώς και την αλληλογραφία της με το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, μελετήσαμε διεξοδικά σε δύο Συνεδρίες του Τμήματός μας το σοβαρό αυτό θέμα και καταλήξαμε στις ακόλουθες γενικές παρατηρήσεις.

1. Η Ιερά Σύνοδος για να θεμελιώσει το δικαίωμα κριτικής στα νέα διδακτικά βιβλία του Γυμνασίου επικαλείται το Νόμο 590/1977, άρθρο 9 παρ.1, περιπτ. Ε, « περί καταστατικού χάρτου της Εκκλησίας της Ελλάδος», σύμφωνα με τον οποίον η Σύνοδος έχει την ευθύνη «να παρακολουθεί το δογματικόν περιεχόμενον των δια τα σχολεία της Στοιχειώδους και Μέσης Εκπαιδύσεως προοριζομένων διδακτικών βιβλίων του μαθήματος των Θρησκευτικών». Με βάση το Νόμο αυτό απαιτεί από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο και το Υπουργείο Παιδείας να προσκληθεί σε συνεργασία τόσο για τη σύνταξη των Αναλυτικών Προγραμμάτων όσο και για τη συγγραφή των βιβλίων του μαθήματος των Θρησκευτικών.

Σύμφωνα με το νόμο το δικαίωμα της Ιεράς Συνόδου συνίσταται στο να εκφέρει τη γνώμη της μόνο για το δογματικό μέρος του περιεχομένου των διδακτικών βιβλίων του Μ.Θ. και να επισημαίνει συμβουλευτικά τυχόν αποκλίσεις. Όπως

παρατηρεί ο τότε Πρόεδρος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου κ. Μ. Παπαδόπουλος στην απαντητική του επιστολή (10.12.2004) προς τον Μακ. Αρχιεπίσκοπο κ. Χριστόδουλο, «όλα τα βιβλία θα αξιολογηθούν στην πράξη από την εκπαιδευτική κοινότητα και τους εμπλεκόμενους φορείς, ώστε να βελτιωθούν όπου αυτό κριθεί σκόπιμο και αναγκαίο... Το Θρησκευτικό μάθημα δεν αντιμετωπίζεται ως ένα ειδικό μάθημα-με ό,τι αυτό συνεπάγεται-αλλά ως ένα κανονικό μάθημα του σχολικού προγράμματος». Άλλωστε, όπως είναι γνωστό, από τους ισχύοντες Νόμους 1566/85(άρθρο 24) και 2525/97 (άρθρο7), «ο καταρτισμός των Προγραμμάτων Σπουδών και των Αναλυτικών Προγραμμάτων για κάθε μάθημα, με βάση τα οποία γράφονται τα διδακτικά βιβλία, αλλά και η ίδια η συγγραφή των διδακτικών βιβλίων ...είναι έργο του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, ως ανεξάρτητης δημόσιας υπηρεσίας η οποία υπάγεται κατευθείαν στο Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων».

2. Και τα τρία σχολικά βοηθήματα του Γυμνασίου, σύμφωνα με την κρίση της Ιεράς Συνόδου, «αφ' ενός μεν φέρουν κατά το περιεχόμενο χαρακτήρα θρησκευολογικών με έντονα τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα της ορθολογιστικής προτεσταντικής και κυρίως γερμανικής θεολογίας...με συνέπειαν να υποτιμάται το Ορθόδοξον Χριστιανικόν Δόγμα, ο Ομολογιακός, Κατηχητικός και Εκκλησιολογικός χαρακτήρ του μαθήματος, αφ' ετέρου δε διακρίνονται από τάσιν υποβιβασμού του Χριστιανισμού εις επίπεδον καθαρώς ανθρώπινον, προϊόν του ορθού λόγου...με επιδιωκόμενο στόχο την αποδόμηση της Ορθοδόξου Χριστιανικής διδασκαλίας και την απορθοδοξοποίηση του μαθήματος». Στη συνέχεια επισημαίνεται ότι η διήκουσα πορεία και οι άξονες επί των οποίων κινείται το περιεχόμενο και των τριών βιβλίων υπαγορεύονται από το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών.

Δηλαδή, κα. Υπουργέ, κατά την κρίση της Ιεράς Συνόδου βασικός στόχος του Αναλυτικού Προγράμματος, των συγγραφέων των σχολικών βοηθημάτων, των αξιολογητών των βιβλίων, επομένως και του ιδίου του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου ήταν η μεθοδευμένη αποδόμηση της Ορθοδόξου Θεολογίας και πίστεως;

3. Σχολιάζοντας τις παραπάνω γενικές απαξιωτικές κρίσεις της Ιεράς Συνόδου για το περιεχόμενο των νέων σχολικών βοηθημάτων του ΜΘ και των τριών τάξεων του Γυμνασίου θα θέλαμε να παρατηρήσουμε τα ακόλουθα:

Πρώτον, η διδακτική ύλη των βιβλίων του Γυμνασίου είναι ιστορική- βιβλική και εκκλησιαστική- δηλ. ακολουθεί τον ιστορικό ιστό της Θείας Οικονομίας, μέσα από επιλεγμένες συναρπαστικές ιστορίες προσώπων και γεγονότων και όχι μέσα από

σχηματοποιημένες δογματικές αναλύσεις. Ασφαλώς η μελέτη προσώπων και γεγονότων της βιβλικής και Εκκλησιαστικής Ιστορίας συνοδεύεται με επισήμανση εμπειριών και αληθειών πίστης και ζωής, σε βαθμό ανάλογο με τη μαθησιακή ετοιμότητα και με μέσα προσιτά σε μαθητές Γυμνασίου, όπως, π.χ., με εκκλησιαστικούς ύμνους, γιορτές, εικόνες, σύντομα αγιοπατερικά κείμενα, ζωγραφικά και ποιητικά έργα. Στα βιβλία μάλιστα του Εκπαιδευτικού συνιστάται για λόγους καθαρά ψυχοπαιδαγωγικούς να αποφεύγονται συζητήσεις πάνω σε απαιτητικά θεολογικά/δογματικά ερωτήματα, με το σκεπτικό ότι αυτά θα απαντηθούν στο Λύκειο. Με άλλα λόγια επιδιώκεται η παροχή του αναγκαίου πληροφοριακού, γνωστικού και μορφωτικού υλικού από τη βιβλική και Εκκλησιαστική Ιστορία πάνω στο οποίο θα εποικοδομηθεί η συστηματική προσέγγιση του υλικού αυτού στο Λύκειο.

Δεύτερον, ως προς το χαρακτηρισμό του περιεχομένου των βιβλίων ως θρησκευολογικού θα θέλαμε ενδεικτικά να επισημάνουμε τα εξής: Στο βιβλίο του μαθητή της Α΄ Γυμνασίου το ίδιο το κείμενο της Παλαιάς Διαθήκης σε μετάφραση αποτελεί τη διδακτέα ύλη της κάθε διδακτικής ενότητας και καταλαμβάνει το 1/3 του συνολικού αριθμού των σελίδων του βιβλίου. Αναφορές σε άλλες θρησκείες υπάρχουν μόνο στις σελ. 33, 41 και 58. Επί πλέον υπάρχουν οκτώ σχετικές εργασίες, από τις οποίες οι έξι είναι προαιρετικές.

Κατόπιν αυτού είναι φυσικό ο κάθε καλόπιστος μελετητής του θέματος να διερωτηθεί με ποιον άραγε τρόπο το περιεχόμενο των βιβλίων φέρει θρησκευολογικό χαρακτήρα; Από την αντικειμενική θεώρηση της επιστολής προκύπτει ότι μάλλον το αντίθετο συμβαίνει.

Τρίτον, δε μπορεί κανείς να αντιληφθεί πού στηρίζεται η επίκριση των συγγραφέων από την Ιερά Σύνοδο για ορθολογισμό και μάλιστα προτεσταντικού τύπου. Αν εννοούν την κριτική προσέγγιση των θεμάτων στα βιβλία και στη σχολική πράξη, τότε επισημαίνουμε ότι η καλλιέργεια της κριτικής ικανότητας των μαθητών δια μέσου των διαφόρων μαθημάτων αποτελεί έναν από τους βασικούς στόχους της σχολικής διαδικασίας αγωγής και μάθησης και βασικό παράγοντα διαμόρφωσης των μαθητών σε ελεύθερους και υπεύθυνους πολίτες, σύμφωνα με τη συνταγματική επιταγή.

Κυρία Υπουργέ,

Το Τμήμα Θεολογίας του Α.Π.Θ. από τη μελέτη των νέων βιβλίων του μαθήματος των Θρησκευτικών έχει πεισθεί ότι κατά τη μορφή και το περιεχόμενο

είναι τα επιτυχέστερα όλων όσων μέχρι τώρα έχουν κυκλοφορήσει και επομένως η κριτική που τους ασκήθηκε από την Ιερά Σύνοδο είναι τουλάχιστον άστοχη.

Η πεποίθησή μας αυτή, πέραν των όσων παραπάνω εκθέσαμε, ενισχύεται και από τα ακόλουθα:

Κατ' αρχάς ιδιαίτερα τα βιβλία Α' και Β' Γυμνασίου ως προς την οργάνωση και παρουσίαση της ύλης διαφέρουν από τα γνωστά σε όλους μας προηγούμενα σχολικά βοηθήματα κυρίως στα εξής δύο σημεία.

Πρώτον, ενώ τα προηγούμενα είχαν τη μορφή δοκιμίου, τα νέα έχουν τη μορφή βιβλίων εργασίας. Συγκεκριμένα, σε κάθε διδακτική ενότητα υπάρχει ένα σύντομο εισαγωγικό στο θέμα κείμενο που στοχεύει στο να κεντρίσει το ενδιαφέρον των μαθητών, ακολουθεί το σχετικό βιβλικό κείμενο σε μετάφραση, παρέχονται ορισμένες ερμηνευτικές πληροφορίες για όρους, πρόσωπα, τόπους κ.λ.π., ακολουθούν ερωτήσεις επεξεργασίας ποικίλων τύπων και άλλες εργασίες και η ενότητα ολοκληρώνεται με την καταγραφή των βασικών στοιχείων του μαθήματος. Επίσης είναι σημαντικό ότι η κάθε ενότητα εμπλουτίζεται με σχετικές χαρακτηριστικές εικόνες και παραστάσεις. Η οργάνωση αυτή της ύλης είναι σύμφωνη με τις σύγχρονες θεωρίες μάθησης, κατά τις οποίες το περιεχόμενο του μαθήματος πρέπει να παρέχει στο μαθητή περιθώρια να παίζει πρωταγωνιστικό ρόλο, δεδομένου ότι ο ρόλος του εκπαιδευτικού είναι διευκολυντικός, συντονιστικός και παρωθητικός.

Δεύτερον, για πρώτη φορά το βιβλίο του μαθητή συνοδεύεται από το βιβλίο του εκπαιδευτικού, στο οποίο δίνονται σημαντικές οδηγίες και πληροφορίες για το πώς θα χειρισθεί και αξιοποιήσει αποτελεσματικά το περιεχόμενο του βιβλίου του μαθητή. Συγκεκριμένα περιλαμβάνει πρώτον, ερμηνευτικά-θεολογικά σχόλια, πολύ χρήσιμα για τον εκπαιδευτικό και δεύτερον, διδακτικά στοιχεία, όπως είναι οι σκοποί της διδακτικής ενότητας, ψυχοπαιδαγωγικές πληροφορίες, διδακτικούς χειρισμούς και απαντήσεις στις εργασίες των μαθητών.

Γενικότερα, η δομή και παρουσίαση της προς μάθηση ύλης γίνεται με τέτοιο τρόπο, ώστε να παρατηρείται ένας εξισορροπημένος σεβασμός στη θεολογική επιστήμη, τη μαθησιακή ετοιμότητα και την ψυχολογία του μαθητή, καθώς και το δεδομένο κοινωνικοπολιτιστικό περιβάλλον μέσα στο οποίο ζει και αναπτύσσεται το σημερινό παιδί.

Τέλος, πρέπει να υπογραμμισθεί το γεγονός ότι τόσο οι συγγραφείς των βιβλίων του μαθητή και του εκπαιδευτικού όσο και οι κριτές αξιολόγησής τους στην

πλειοψηφία τους είναι καθηγητές, διδάκτορες και πτυχιούχοι του Τμήματός μας, με πολυετή συγγραφική και διδακτική πείρα, θεολογική και ψυχοπαιδαγωγική κατάρτιση και με έκδηλο ενδιαφέρον για το μάθημα των Θρησκευτικών και την αναβάθμισή του. Μεταξύ των άλλων οι συγγραφείς αυτοί πέτυχαν, κατά την κρίση μας, να κινηθούν στη χρυσή γραμμή του μέτρου και της σύνεσης που αποτελεί και το διεθνώς ανεγνωρισμένο επιστημονικό στίγμα του Τμήματός μας, δηλαδή να συνθέσουν επιτυχώς «καινοτομία» και «πιστότητα» στην εκκλησιαστική παράδοση.

Στο επισυναπτόμενο παράρτημα παραθέτουμε τεκμηριωμένη αναίρεση των αιτιάσεων της επιστολής της Ιεράς Συνόδου για κάθε σχολικό βοήθημα του Γυμνασίου χωριστά.

Με τιμή
Ο Πρόεδρος του Τμήματος

Μιλτιάδης Κωνσταντίνου
Καθηγητής

Κοινοποίηση

- 1.Ιερά Σύνοδο της Εκκλησίας της Ελλάδος
- 2.Παιδαγωγικό Ινστιτούτο
- 3.Τμήμα Θεολογίας Πανεπιστημίου Αθηνών
4. Τμήμα Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας Α.Π.Θ.
5. Τμήμα Κοινωνικής Θεολογίας Πανεπιστημίου Αθηνών
6. Πανελλήνια Ένωση Θεολόγων

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Όσον αφορά στα επικριτικά σχόλια της Ιεράς Συνόδου για το περιεχόμενο του βιβλίου της κάθε τάξης χωριστά έχουμε να παρατηρήσουμε τα ακόλουθα.

Αναφορικά με το βιβλίο της Α΄ Γυμνασίου

Πρώτον, η φυσική και θεία Αποκάλυψη όχι μόνο δεν υποτιμάται αλλά τουναντίον αποτελεί τη βασική διήκουσα έννοια από τον Αβραάμ μέχρι την έλευση του Μεσσία, όπως φαίνεται από τα ίδια τα κείμενα της Παλαιάς Διαθήκης που παρατίθενται στις διδακτικές ενότητες. Εκτός όμως από αυτό σε όλες σχεδόν τις ενότητες προτείνονται εργασίες με τις οποίες οι μαθητές καθοδηγούνται να συνειδητοποιήσουν τη μεταμόρφωση της ζωής που επιφέρει η Αποκάλυψη του Θεού μέσα στην Ιστορία.

Δεύτερον, η παρατήρηση του συντάκτη του κειμένου της Ιεράς Συνόδου ότι σχεδόν αποσιωπάται η θεοπνευστία αδικεί τους συγγραφείς. Αυτοί προσπαθούν να οικοδομήσουν στην αντιληπτική ικανότητα και μαθησιακή ετοιμότητα των παιδιών ηλικίας 12 ετών μια σαφώς ορθόδοξη αντίληψη για τη θεοπνευστία, όπως αυτό είναι εμφανέστατο σε πολλά σημεία όχι μόνο του βιβλίου του μαθητή αλλά και του εκπαιδευτικού. Στο βιβλίο του μαθητή λ.χ. αναφέρεται χαρακτηριστικά: «Όλα αυτά είναι **οι θεόπνευστες αλήθειες** που ο Θεός φανέρωσε σταδιακά στα γεγονότα της ιστορίας του ισραηλιτικού λαού» (σελ. 18), και ακόμη «Οι συγγραφείς της Παλαιάς Διαθήκης... ως κύριο σκοπό είχαν να εκφράσουν στα κείμενά τους **τις θεόπνευστες αλήθειες**, όσο καλύτερα γινόταν» (σελ. 19). Η απουσία ενός τυπικού ορισμού της θεοπνευστίας κρίνεται παιδαγωγικά ορθή, δεδομένου ότι ένα σχολικό βοήθημα δεν πρέπει να έχει τη μορφή δογματικού εγχειριδίου, που απευθύνεται σε μεταλυκειακό αναγνωστικό κοινό.

Τρίτον, η παρατήρηση ότι η «Παλαιά Διαθήκη αναπτύσσεται χωρίς Μεσσίαν, Χριστόν, Σωτήρα, Λυτρωτήν, χωρίς προτυπώσεις του Σωτήρος Χριστού και της Θεοτόκου» εκτιμούμε ότι στερείται ερεισμάτων. Και συμβαίνει αυτό γιατί το βιβλίο αρχίζει και τελειώνει με τον Χριστό, στο πρόσωπο και το έργο του οποίου υπάρχουν αναφορές σε όλη την ανάπτυξη των διδακτικών ενοτήτων (π.χ. βλ. σ. 34, 51, 79, 100, 114). Επίσης αναφορές σε προτυπώσεις υπάρχουν σε διάφορα σημεία του βιβλίου (βλ. σ. 34, 38, 51, 79, 100, 145 κ.ο.κ), πέραν του ότι στις σελ. 64-65 υπάρχει χαρακτηριστικός πίνακας που περιλαμβάνει βασικές προτυπώσεις.

Αναφορικά με το βιβλίο της Β΄ Γυμνασίου

Πρώτον, τα εισαγωγικά μαθήματα όχι μόνο δε λειτουργούν αρνητικά αλλά αντίθετα κρίνονται ως απαραίτητα, κυρίως για μαθησιακούς λόγους. Επισημαίνουμε ότι η γνώση του ιστορικού και κοινωνικού πλαισίου συμβάλλει στην ορθή κατανόηση του έργου και της διδασκαλίας του Χριστού από μέρους των μαθητών. Στόχος των διδακτικών αυτών ενοτήτων είναι η ενημέρωσή τους, κατά τρόπο μάλιστα εποπτικό, για το περιβάλλον από ποικίλες πλευρές -πολιτικές, κοινωνικές, θρησκευτικές- μέσα στο οποίο έζησε και έδρασε ο Λυτρωτής του κόσμου.

Δεύτερον, η παρατήρηση ότι στο βιβλίο υποβαθμίζεται η εν Χριστώ Απόκάλυψη κρίνεται ως αυθαίρετη αφού δεν τεκμηριώνεται με συγκεκριμένες αναφορές. Οι συγγραφείς του βιβλίου σε διάφορα σημεία (βλ. σ. 62, 66, 69 κ.α.) αντί του όρου Απόκάλυψη χρησιμοποιούν τους πιο βατούς για τα παιδιά όρους «φανέρωση», «φανερώνω» με την ίδια ακριβώς έννοια.

Τρίτον, αναφορικά με την παρατήρηση ότι η Παναγία καλείται απλώς Μαρία- ο Ευαγγελισμός της Μαρίας και όχι ο Ευαγγελισμός της Θεοτόκου- σημειώνουμε ότι αυτό έγινε για να συμφωνεί ο τίτλος της διδακτικής αυτής ενότητας με το Ευαγγελικό κείμενο που ακολουθεί, στο οποίο γίνεται λόγος για τη συνάντηση του Γαβριήλ με τη Μαριάμ. Άλλωστε η Μαρία είναι Θεοτόκος άμα τη συλλήψει και όχι πριν. Σε άλλα σημεία της ενότητας αναφέρεται πολλές φορές το όνομα Παναγία. Υπάρχει μάλιστα και ειδική παράγραφος στην οποία γίνεται λόγος για την Παναγία τη Μητέρα του Χριστού και σε άλλο σημείο αναφέρονται οι γιορτές και ακολουθίες που είναι αφιερωμένες στην Παναγία με αποσπάσματα ύμνων προς τιμήν της.

Τέταρτον, η παρατήρηση ότι στο βιβλίο υπαβαθμίζεται η Χριστοκεντρικότητα είναι ανεξήγητη, αφού ολόκληρο το βιβλίο έχει ως περιεχόμενο τα ίδια τα Ευαγγελικά κείμενα που ομιλούν για το πρόσωπο, τη ζωή και τα θαυμαστά έργα του Χριστού.

Πέμπτον, σχετικά με την παρατήρηση ότι «μεταφέρονται στην Ορθοδοξία μέθοδοι του Προτεσταντισμού» θα θέλαμε να πληροφορηθούμε σε ποια συγκεκριμένα σημεία εντοπίστηκε προτεσταντική και όχι ορθόδοξη ερμηνεία της Καινής Διαθήκης. Όταν κάποιος εκτοξεύει τέτοιες κατηγορίες, χωρίς τεκμηρίωση δηλώνει τουλάχιστον έλλειψη σεβασμού στο έργο των συγγραφέων.

Έκτον, ως σοβαρή έλλειψη του βιβλίου αναφέρεται η απουσία πρωτότυπων κειμένων, αγιογραφικών και υμνολογικών. Όμως το βιβλίο είναι γεμάτο με βιβλικά και υμνολογικά κείμενα σε μετάφραση, ώστε να τα επεξεργάζονται οι μαθητές και να

κατανοούν ευκολότερα και καλύτερα τις αλήθειες του περιεχομένου τους, που είναι και το ζητούμενο.

Αναφορικά με το βιβλίο της Γ΄ Γυμνασίου

Η παρατήρηση του συντάκτη της επιστολής της Ι. Συνόδου για τη σελ. 57 του βιβλίου, που αποτελεί νεοελληνική μετάφραση των λόγων του Μ. Αθανασίου, (ΒΕΠΕΣ εκδ. Απ. Διακονίας τομ. 30, Αθήνα 1962, σ. 119) διατυπώνεται σχεδόν αυτούσια από τους συγγραφείς του εγχειριδίου στη σελ. 58. «Ο Μ. Αθανάσιος...τόνιζε ότι ο Υιός του Θεού προσέλαβε τη φθαρτή ανθρώπινη φύση και έγινε άνθρωπος, για να λυτρώσει το ανθρώπινο γένος από την αμαρτία, η οποία προήλθε από την πτώση των πρωτοπλάστων».

Η παρατήρηση του συντάκτη του κειμένου για τη σελ. 54 προκαλεί έκπληξη, διότι παρουσιάζει την άποψη του Νεστορίου, που παρατίθεται στο κείμενο του βιβλίου, ως θέση των συντακτών. Πρόκειται για άγνοια, προχειρότητα ή σκόπιμη στρέβλωση της αλήθειας;

Η διατύπωση *Θείος Λόγος* συσχετίζεται με τα ανωτέρω και αφορά στη νεστοριανή περί ενανθρωπήσεως του Λόγου θεώρηση (σελ. 54). Γενικότερα, σε ό,τι αφορά στη διατύπωση *Θείος Λόγος* στην οποία ο συντάκτης του κειμένου παραπέμπει και στο Γλωσσάριο (σελ. 145-146) ως εσφαλμένη, σημειώνεται πως πλήθος εγκρίτων Πατέρων της Εκκλησίας (Μ. Αθανάσιος, Μ. Βασίλειος, Εφραίμ ο Σύρος και πολλοί άλλοι) την χρησιμοποιούν ευρέως με το ορθόδοξο περιεχόμενό της, όπως ακριβώς πράττουν οι συντάκτες του σχολικού βιβλίου στον οικείο τόπο του Γλωσσαρίου (σελ. 145-146).

Σχετικά με τις αιχμηρές παρατηρήσεις του συντάκτη του κειμένου για δήθεν « διασυρμό της Εκκλησίας» με την παράθεση προτάσεων από το σχολικό βιβλίο στη σελ. 51 και 73, παρατηρείται πως στην πρώτη περίπτωση αποσιωπάται, προφανώς ηθελημένα, η αμέσως επόμενη παράγραφος του βιβλίου, στην ίδια σελίδα, όπου δε διακρίνεται κανένας «διασυρμός της Εκκλησίας». Αναφέρονται επί λέξει τα ακόλουθα: «Αυτές οι πράξεις δεν χαρακτηρίζουν ούτε εκφράζουν το φρόνημα της Εκκλησίας. Προέρχονται από έναν υπέρμετρο ενθουσιασμό και καταδικάζονται και από την παράδοση της Εκκλησίας και από τους Πατέρες. Όταν οι Πατέρες της Εκκλησίας καταδικάζουν τον αρχαίο κόσμο, απορρίπτουν τις δεισιδαιμονίες και τις προκαταλήψεις του, όμως ποτέ δεν απορρίπτουν τους ανθρώπους ούτε προτρέπουν τους πιστούς σε πράξεις βίας και αντεκδίκησης» (σελ. 51). Ανάλογη είναι και η

περίπτωση της σελ. 73 (παρ.3), όπου η ορθή επισήμανση του βιβλίου ενισχύεται από το συνοδευτικό απόσπασμα κειμένου του Λεοντίου Νεαπόλεως στην ίδια και πάλι σελίδα.

Ο Πρόεδρος του Τμήματος Θεολογίας

Μιλτιάδης Κωνσταντίνου
Καθηγητής